

Förhistorisk boplats i utkanten av Rinkaby

Arkeologisk förundersökning inom L2019:1180 och L2019:1181

Rinkaby 3:10 och Rinkaby 3:11

Rinkaby

Örebro kommun

Närke

Tobias Vinoy & Leif Karlenby

ARKEOLOGGRUPPEN I ÖREBRO AB

Radiatorvägen 11, 702 27 Örebro

Telefon 019-609 04 10

www.arkeologgruppen.se

arkeologgruppen@arkeologgruppen.se

*Översiktskarta över Örebro län med platsen för
förundersökningen markerad i rött.*

© 2019 Arkeologgruppen AB
Arkeologgruppen rapport 2019:42

Författare	Tobias Vinoy & Leif Karlenby
Kvalitetsgranskning	Leif Karlenby
Grafisk form	Nina Balknäs
Omslagsfoto	Tobias Vinoy & Leif Karlenby
Foto	Arkeologgruppen AB om inte annat anges i figurtexten.

Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriet Dnr R50223371_180001

ARKEOLOGGRUPPEN AB, RAPPORT 2019:42

ARKEOLOGISK FÖRUNDERSTÖKNING

Förhistorisk boplats i utkanten av Rinkaby

Arkeologisk förundersökning inom L2019:1180 och L2019:1181

Rinkaby 3:10 och Rinkaby 3:11

Rinkaby

Örebro kommun

Närke

Tobias Vinoy & Leif Karlenby

Lst dnr 431-6631-2018

Tekniska och administrativa uppgifter

Län	Örebro
Kommun	Örebro
Landskap	Närke
Socken	Rinkaby
Fastigheter	Rinkaby 3:10 och Rinkaby 3:11

Fornlämningsnummer	L2019:1180, L2019:1181
Lämningsstyp	boplats (övrig)
Datering	vendel – vikingatid

Typ av undersökning	förundersökning
Länsstyrelsens beslutsdatum	2019-03-14
Länsstyrelsens diarienummer	431-6631-2018
Uppdragsnummer i Kulturmiljöregistret	
Arkeologgruppens projektnummer	Ag2018_89

Projektledare	Leif Karlenby
Fältpersonal	Leif Karlenby, Tobias Vinoy

Undersökningstid	2019-04-23 till 2019-04-30
Exploateringsyta	3 000 m ²
Undersökt yta	484 m ²
Inmätningsteknik	RTK-GPS
Koordinatsystem	SWEREF 99 TM
Höjdsystem	RH 2000

Arkiv

Arkivmaterial förvaras tillsvidare hos Arkeologgruppen AB.

Digitalt arkiv

Digitala data förvaras tillsvidare hos Arkeologgruppen AB.

Fynd

Fynd förvaras hos Arkeologgruppen AB i väntan på fyndfördelning.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	5
Inledning	5
Bakgrund och kulturmiljö	7
Tidigare undersökning.....	8
Syfte och frågeställningar	8
Metod och genomförande.....	9
Resultat.....	12
L2019:1180, väster om vägen.....	13
A1 "ugnsanläggning"	13
Skärvstensgrop	16
Recenta stolphål.....	16
L2019:1181, öster om vägen	17
Tolkning.....	19
Utvärdering av resultaten i förhållande till undersökningsplanen	20
Referenser	21
Bilagor	22
<i>Bilaga 1. Anläggningstabell</i>	<i>22</i>
<i>Bilaga 2. Fyndtabell</i>	<i>27</i>
<i>Bilaga 3. ¹⁴C-datering och vedartsanalys.....</i>	<i>28</i>

Figur 1. Karta över Rinkaby med omnejd med den aktuella undersökningsplatsen markerad med svart. Skala 1:250 000.

Sammanfattning

Örebro kommun planerade att anlägga en vatten- och avloppsledning mellan Örebro och Glanshammar. Arkeologgruppen AB utförde i slutet av april 2019 en arkeologisk förundersökning vid ett av de områden som berörs av anläggandet av ledningen. Förundersökningsområdet, som uppgick till omkring 3 000 kvadratmeter, bestod uteslutande av åkermark, beläget cirka 300 meter nordväst om Rinkaby kyrka.

Tre schakt grävdes, ett större på vardera sida om den väg som delade undersökningsområdet och ytterligare ett mindre för att avgränsa fornlämningen längst i väster. Det östra schaktet innehöll endast två ensamliggande stolphål. I det västra schaktet kunde arkeologiska lämningar i form av flera stolphål, två härdar och en skärvstensgrop identifieras och undersökas. Av stolphålen var två ensamliggande och kunde inte sättas i samband med några andra anläggningar. Resterande stolphål fanns koncentrerade kring de två härdarna. I utredningen som gjordes år 2018 hittades en skärvstenspackning, daterad till 600–700-tal (Karlenby 2018:11) som nu undersöktes i sin helhet.

Två ¹⁴C-analyser gjordes, ett på vardera sidan av vägen. Härden A624 daterades överraskande till 1660 e.Kr. fram till nutid (77,7 % sannolikhet för tiden 1660–1890 e.Kr.) och stolphålet A699 på den östra sidan daterades till 720–950 e.Kr. (mest sannolikt 760–900 e.Kr.).

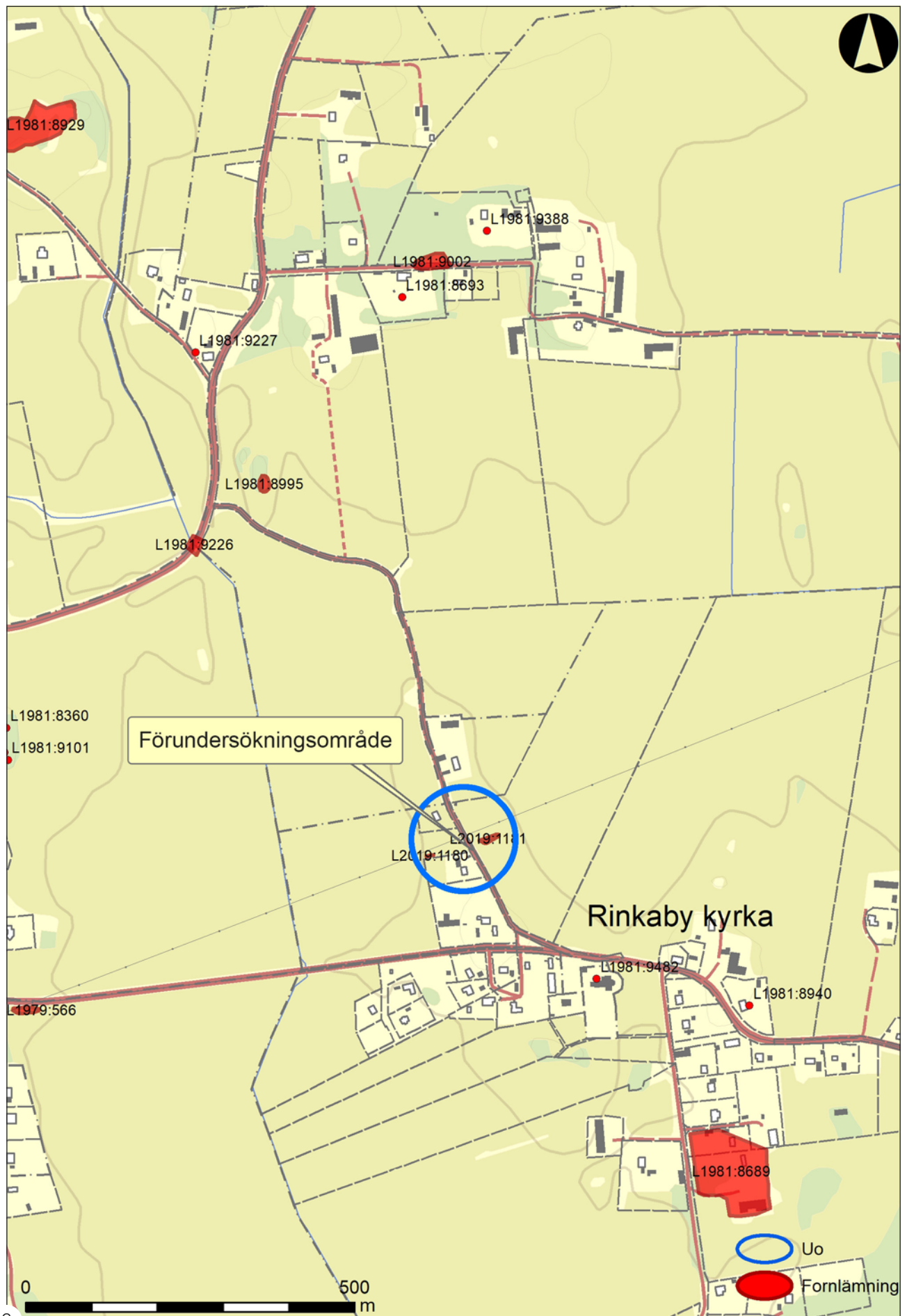
Inledning

Med anledning av att Örebro kommun planerade att anlägga en vatten- och avloppsledning mellan Örebro och Glanshammar har Arkeologgruppen AB utfört en arkeologisk förundersökning inom ett av de berörda områdena. Till grund för förundersökningen låg den arkeologiska utredningen etapp 1 och 2 som utfördes vid den berörda platsen under våren och tidiga hösten 2018 (Karlenby 2018). Förundersökningen berörde de två fornlämningarna L2019:1180 och L2019:1181.

De tidigare arkeologiska utredningarna och undersökningarna inför de planerade cykelvägs- och ledningsarbetena har till viss del berört området för denna förundersökning (Ramström 2014; Karlenby 2014, 2016).

Delar av de omfattande arkiv- och kartstudier som gjordes i samband med dessa arbeten har kunnat användas inom ramen för denna förundersökning och ligger därför till grund för nedanstående text om bakgrund och kulturmiljö.

Gång- och cykelvägen har samplanerats med vatten- och avloppsledningen där huvuddelen av sträckningen för de två är densamma. På tre platser avviker dock vatten- och avloppsledningen från sträckningen för cykel- och gångvägen. Dessa platser utreddes som nämnts ovan under våren 2018, då ett antal lämpliga lägen inventerades och därefter blev föremål för en etapp 2.

Figur 2. Karta över norra delen av Rinkaby. Området för förundersökningen är markerat med en blå cirkel. Skala 1:8 000.

Endast på nu aktuell plats gjordes arkeologiska fynd i form av stolphål och en skärvstenspackning eller skärvstensgrop, daterad till 600–700-tal e.Kr. (Karlenby 2018). Resultaten från utredningen föranledde Länsstyrelsen i Örebro län att besluta (dnr 431-6631-2018) om ytterligare arkeologiska insatser i form av en förundersökning inom området som benämns "objekt 1" i utredningsrapporten (2018:11ff). Fältarbetet utfördes av Leif Karlenby och Tobias Vinoy mellan 23 och 30 april 2019.

Bakgrund och kulturmiljö

Rinkaby ligger på en moränås som sträcker sig i nord-sydlig riktning. I dag är stora delar uppodlad åkermark men området inrymmer även en relativt omfattande villabebyggelse och delar av Rinkaby bytomt. De lägre partierna runt Rinkaby låg till stor del under vatten under förhistorisk tid och ingick då i Hjälmarens eller var del av områdets vattendrag. Landhöjningen i området har inte påverkat vattenlinjen i någon större utsträckning sedan 2000 f.Kr. Det var först när Hjälmarens sänktes i slutet av 1800-talet, som dessa områden blev tillgängliga för jordbruk (Karlenby 2018).

Det äldsta belägget för namnet Rinkaby är från år 1314, då i formen Rinkæby. Förledet kommer av det fornsvenska ordet rinker med betydelsen man eller krigare. Kyrkbyn har givit namn åt socknen, som sedan 1700-talet och framåt även benämns som Ringkarleby (SOL 2003:255). I området kring kyrkbyn finns ett flertal fornlämningar.

Bygden kring Glanshammar har varit bebodd under lång tid och det finns spår av boplatser, gravar och offerplatser sedan övergången mellan sen-neolitikum och äldre bronsålder. Vid förundersökning och kompletterande utredning utförda år 2015 hittades spår av en bosättning från mellanneolitikum strax öster om Rinkaby (Karlenby 2016).

Omkring fem kilometer nordöst om undersökningsområdet ligger Hassle där en stor bronsåldersskatt lagts ned i slutet av bronsåldern. Från folkvandringsringtid finns Äverstafyndet som bestod av ett vapenoffer med svärd, spjutspetsar och detaljer från hästutrustning. I Storsicke har det påträffats tre bronsyxor, varav minst en utgör ett våtmarksoffer, samt ett flertal stenyxor (Karlenby 2007:45).

Vid Husby, två kilometer öster om undersökningsplatsen, finns en större järnåldersboplatz. Vid undersökningar inför ombyggnationen av E18 och E20 hittades omfattande boplatzlämningar och spår efter en marknads- eller handelsplats. Även en stor hallbyggnad och tidigkristna gravar påträffades på platsen (Lindkvist 2003:344ff).

Inom själva Rinkaby har enbart mindre insatser gjorts. I samband med utredningen för cykelvägen grävdes ett antal schakt längs landsvägens södra sida. I en trädgård i närheten av kyrkan påträffades en härdgrop, men inga följande insatser gjordes (Karlenby 2014). En kort tid efter att nu aktuell förundersökning genomfördes, gjordes en mindre utredning för utbyggnad av daghem söder om vägen. Inga fornlämningar fanns på platsen då omfattande markarbeten tidigare genomförts för anläggande av parkering (Vinoy 2019).

Tidigare undersökning

Området utredningsgrävdes tidigt under hösten 2018, då sex mindre schakt öppnades. Ett fåtal stenskodda stolphål, två möjliga mindre kulturlager och en skärvstenspackning som tolkades som en kokgrop fanns i schakten. Kokgropen kunde ¹⁴C-dateras till övergången mellan vendel- och vikingatid (Karlenby 2018).

Syfte och frågeställningar

Syftet med förundersökningen var att skapa underlag för Länsstyrelsens bedömning av om tillstånd att göra ingrepp i, och ta bort delar av, fornlämningen.

Förundersökningen skulle också klargöra fornlämningens karaktär, datering, utbredning och komplexitet samt tillvarata de eventuella fornfynd som hittades. Underlaget baserades på dokumentationen av:

- *eventuell förekomst av kulturlager, deras karaktär och ålder*
- *eventuell förekomst av anläggningar och en bedömning av deras typ, antal och ålder*
- *eventuella fornfynd och deras typ, antal och ålder*
- *bedömning av fornlämningarnas bevarandegrad på aktuell plats*
- *rumslig avgränsning av fornlämningarna inom exploateringsområdet*
- *bedömning av vilka typer av aktiviteter som ligger bakom de kulturlager, anläggningar och fynd som påträffas vid förundersökningen.*

Vidare var syftet att klargöra i vilken mån en ytterligare arkeologisk undersökning (slutundersökning) måste utföras innan bygg- och anläggningsverksamhet kunde ske inom området för fornlämningarna. Förundersökningen syftade även till att göra en bedömning av fornlämningens vetenskapliga kunskapsvärde och om vidare arkeologiska undersökningar skulle kunna leda till ny och meningsfull arkeologisk kunskap.

Metod och genomförande

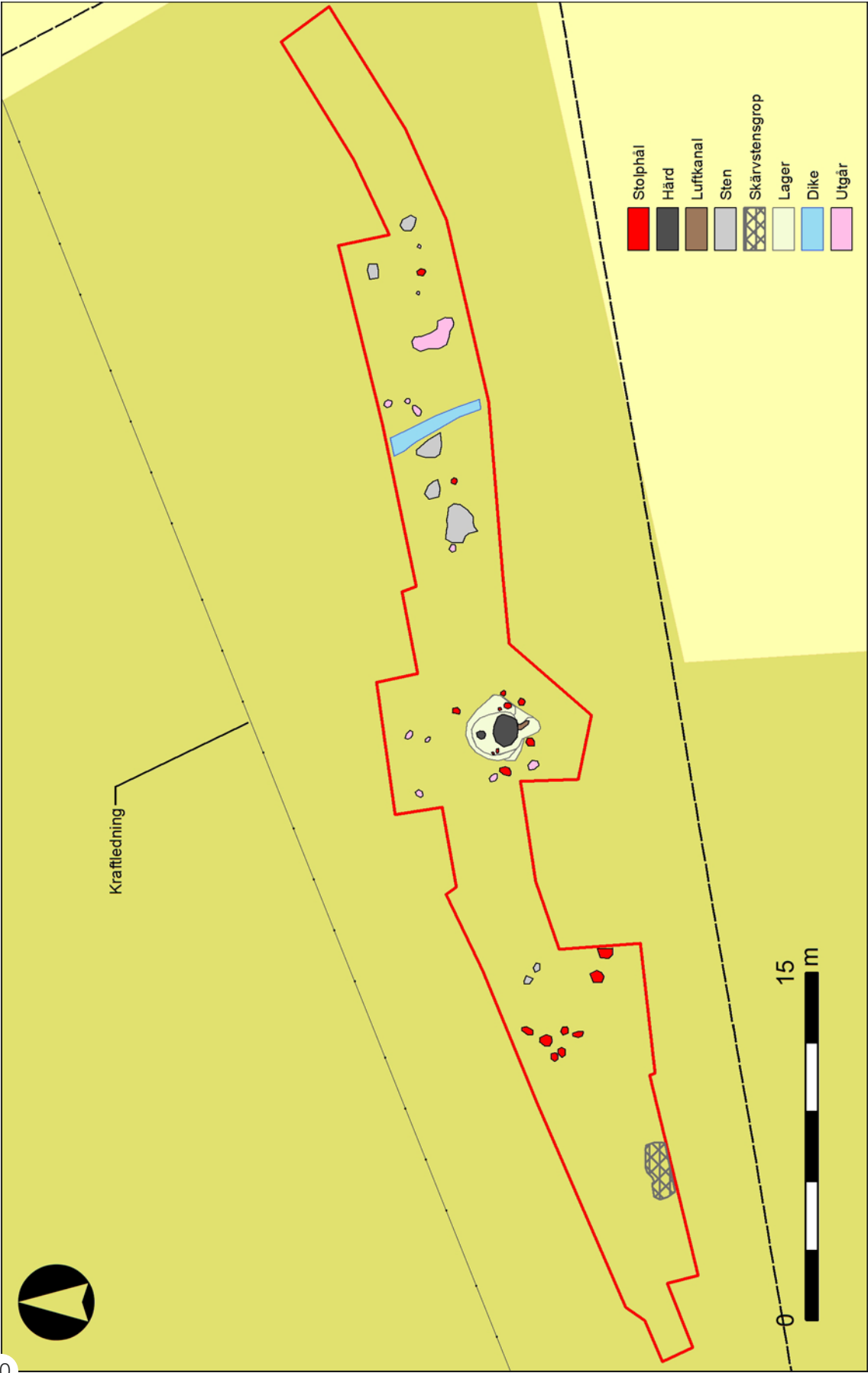
Väster om vägen påbörjades förundersökningen som en schaktgrävning, det vill säga att ett längre schakt (S409) grävdes med grävmaskin med en skopbredd (1,4 meter). Schaktet grävdes skiktvis och i öst-västlig riktning. Schaktet kom sedan i omgångar att utvidgas efter behov då anläggningarnas utbredning behövde avgränsas eller för att ta reda på om det möjligen fanns fler anläggningar i anslutning till de redan påträffade.

Öster om vägen öppnades ett bredare schakt redan initialt för att täcka in de områden som i utredningen indikerat anläggningar i form av stolphål.

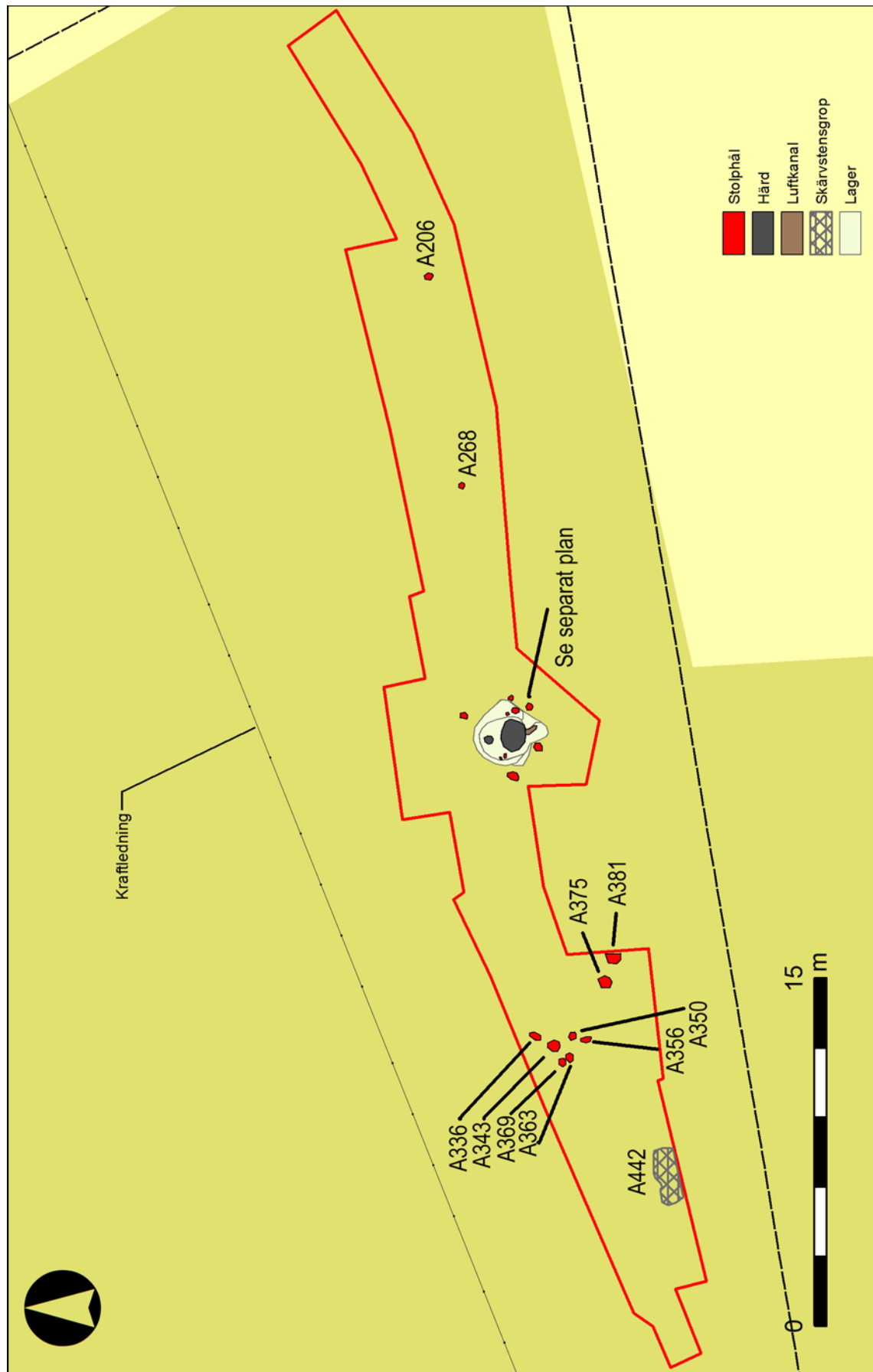
Schakt och anläggningar samt prover tagna i dessa mättes in med GPS-RTK och beskrevs på kontextblanketter, liksom de fynd som påträffades. De strukturer som tolkades som anläggningar snittades och undersöktes allteftersom schakten öppnades. Området och utvalda anläggningar dokumenterades också i sektion och med fotografier.

I det västra schaktet fanns två hårdar som undersöktes i sin helhet. Kol från de två hårdarna samlades in för ¹⁴C-datering. I hård A624 samlades även jordmassor in för att undersöka om magnetiskt spill kunde identifieras vid senare tillfälle.

Ett jordprov för försök till ¹⁴C-datering samlades in i ett stolphål öster om vägen (699). Efter vattensällning erhöles ett litet kolprov som insändes för analys tillsammans med provet tagit i A624.

Figur 3. Plan över undersökt område på västra sidan av vägen med alla inmätta objekt. Skala 1:250.

Figur 4. Plan över undersökt område på västra sidan av vägen med de arkeologiska objekten. Skala 1:250.

Resultat

Området omfattade en sträcka av 100 meter på den västra sidan och 60 meter på den östra. Arbetsområdets bredd var 15–20 meter vilket gav ett förundersökningsområde på 3 000 kvadratmeter. Av dem kom 484 kvadratmeter att undersökas fördelat på 282 kvadratmeter på västra sidan och 202 kvadratmeter på den östra.

De två förekomsterna av anläggningar som påträffades vid utredningen gavs i Kulturmiljöregistret lämningsnummer L2019:1180 (väster om vägen) och L2019:1181 (öster om vägen). Så redovisas de också nedan, som två separata fornlämningar. Det är ett påtagligt glapp dem emellan även efter genomförd undersökning, vilket innebär att de måste betraktas som separata fornlämningar.

Figur 5. Vy över ytan väster om vägen. Foto från öster.

L2019:1180, väster om vägen

Platsen ligger i odlad mark som svagt sluttar åt väster. I de lägre partierna tangerar ytan gränsen för Hjälmarens högre vattenstånd före sänkningen, idag representerad av en bäck eller ett dike. Underlaget bestod främst av grusig och stenig sand. Den stora förekomsten av sten i moränen har i samband med att marken odlats givit upphov till många stenlyft. En konsekvens av detta blev att ett större antal av de inmätningar som gjordes i den östra delen av schaktet senare kunde avfärdas.

I den östra delen av schaktet hittades resterna av två ensamliggande stolphål (A206 och A268) och ett handgrävt täckdike (A256), 0,4–0,8 meter brett. I övrigt bedömdes övriga objekt vara orsakade av naturliga processer eller ha bildats i samband med borttagande av sten.

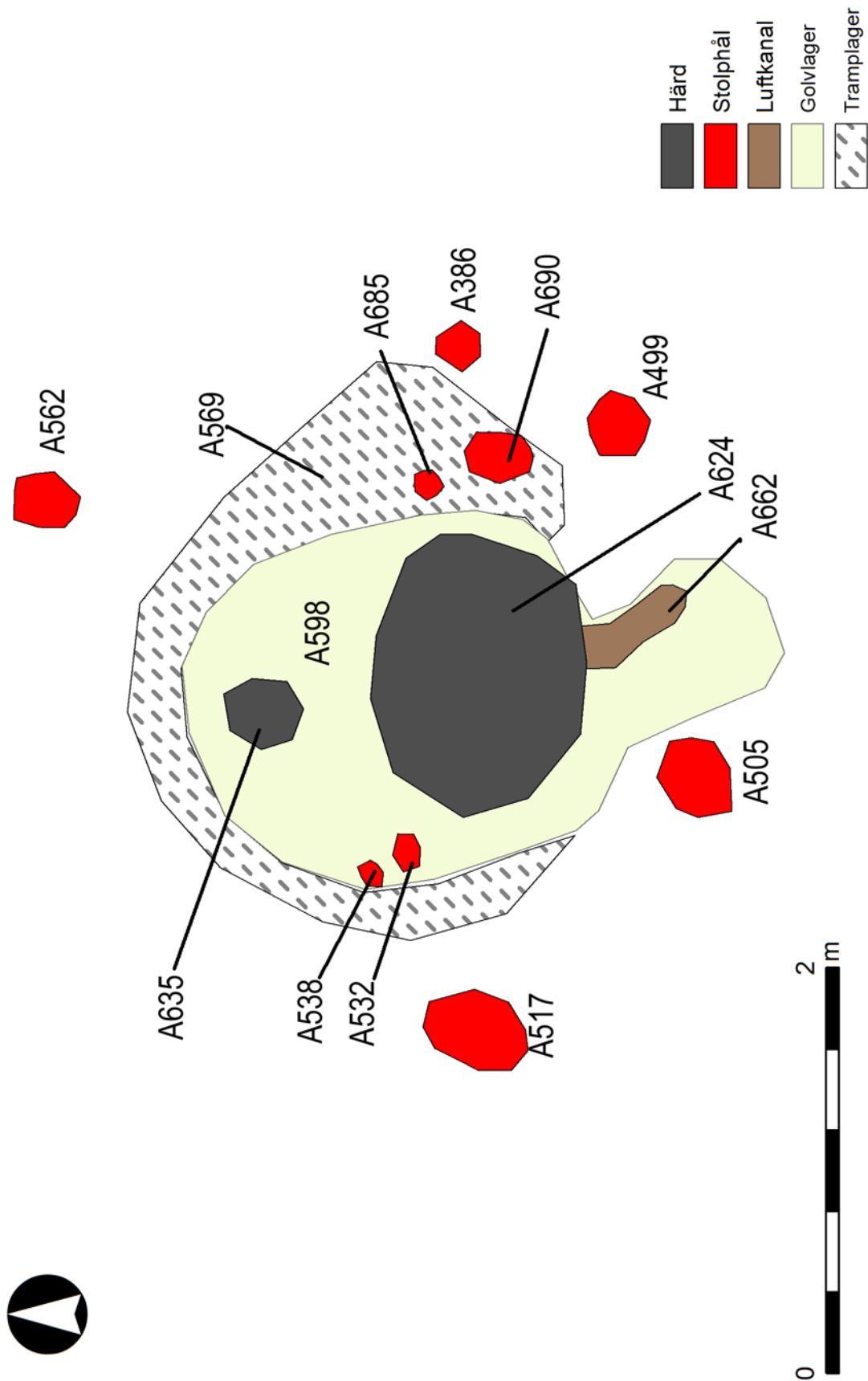
I schaktets västra del, i södra kanten av undersökningsområdet, fanns den kokgrop som hittades vid utredningen år 2018. Då anläggningen sträckte sig utanför undersökningsområdet kunde dess utbredning söderut inte fastställas vid utredningen. Efter att gropen undersökts omtolkades den som en skärvstensgrop (A442). Inga fynd gjordes i anläggningen.

Totalt gjordes fem keramikfynd i form av mindre skärvor. Samtliga hittades i matjord eller i gränsen mellan matjord och kulturpåverkad jord. Ingen av skärvorna var förhistorisk. En av skärvorna (F458) kunde kategoriseras som yngre rödgods från 1600–1700-tal.

A1 "UGNSANLÄGGNING"

I schaktets centrala del framkom en yta som vid avbaning först tolkades som ett kulturlager (A392). Då schaktet vidgades och ytan hade rensats och påbörjats undersökas framgick att kulturlagret täckte ett stort antal anläggningar som verkade höra till en större konstruktion (A1): central härd (A624) med tillhörande luftkanal (A662). Vidare fanns en mindre härd (A635) strax invid den större, möjligen en "bilägningshärd". Anläggningarna omgavs av ett omkringliggande golv- eller tramplager (A569 och A598) och ett antal stolphål (A386, A499, A505, A517, A532, A538, A562, A569, A685, A690). Det "yttre golvlagret" (A569) är sannolikt en tunnare fortsättning på golvlager A598.

Samlingen med de olika anläggningarna och lagren tolkades tillhöra samma konstruktion. Denna gavs nummer A1. Centralt i A1 fanns alltså härd A624 nedgrävd i tramplagret A598. Bi-härden (A635) fanns i norra delen av A1 och luftkanalen till den centrala härden fanns i den södra delen. Stolphålen var utspridda i och omkring lager A598, dock främst i den södra delen (se figur 6). De verkar ha bestått av en halvcirkelformad konstruktion som kan ha varit en vägg eller ett vindskydd av något slag. Kanalen har av allt att döma sträckt sig utanför denna vägg vilket varit lämpligt om den ska suga i kalluft i härden (ugnen).

I de båda härdarna gjordes fynd av kvarts (F643 och F645) som förefaller vara medvetet krossad eller slagen. Inga föremålstyper fanns bland bitarna.

Kol samlades in från de båda härdarna i A1 och ett prov från A624 skickades in för datering. Resultatet var dock överraskande sent (1660-1890 till 77,7% vid 2 sigma). Dateringen kan passa med fynden av keramik i området, men denna typ av anläggning förefaller inte vara känd från historisk tid. Att kolet skulle vara kontaminerat av yngre kol är inte sannolikt då det kommer direkt från det kol som brunnit i härden.

Vi har tolkat anläggningen som en enklare typ av ugn. Konstruktionen antyder dock en viss komplex uppbyggnad med ett rejält vindskydd mot söder (från öst till väst). Att man lämnat den norra sidan öppen kan bero på att det är rätt sällan som det blåser nordan, vilket innebär att man anpassat användningen till de tider då vinden blåst från sydväst-sydöst. En följdtolkning blir också att det var av betydelse att det inte var ett helt slutet utrymme. Det kan dels bero på att det var av betydelse för att få drag i elden, luften som sögs in via kanalen transporterades genom härden och kollagret. Dels kan det bero på att användningen har resulterat i att giftiga gaser bildades vilket skulle innebära att det var viktigt att man hade god ventilation.

Figur 7. A624 efter att anläggningen tömts på kolig jord. Kvar finns några av de skärviga stenarna i fyllningen. foto från nordväst.

SKÄRVSTENSGROP

Vid utredningen framkom en del av en anläggning med skärvsten. Då tolkades denna som en härd eller kokgrop. Förutom skärvsten innehöll den en del kol. Vid utredningen daterades anläggningen till vendel eller vikingatid (Karlenby 2018).

Vid förundersökningen togs en större del fram och anläggningen rensades väl och undersöktes. Dess fullständiga utbredning åt öster fastställdes dock inte då den delen befann sig utanför undersökningsområdet.

Anläggningen var regelbundet oval, bestod av en nedgrävning fylld med skärvig sten. I öst-västlig riktning var anläggningen 2,65 lång och i nord-sydlig 1,0 till 1,18 bred. I norra delen var gropen 0,12 meter djup och i den södra delen var djupet 0,22 meter. Stenarnas storlek var 0,10–0,20 meter stora men bestod också av en del grus och småsten, varav några var skörbrända. Fyllningen, som var relativt hårt packad, bestod av gråbrun sandig silt med vissa inslag av lera. Vissa stenar hade inslag av guldfärgad glimmer, vilket indikerar att de påverkats av temperaturer som överstigit 500 grader. I botten var fyllningen till viss del blandad med den grå-orange underliggande sterilen. I norr var nedgrävnings- och bottenkanten skarp med rak sida. I öster var sidan mer sluttande med rundad bottenkant. Botten var huvudsakligen plan men i delar skålformad. I matjorden precis ovanför anläggningen hittades en bit bränd lera, förmodligen en sekundärt bränd bit lerklining (F457).

Anläggningen innehöll ytligt en del kol, men det har inte varit möjligt att bestämma att det rör sig om en härd; kokgropar brukar vara djupare än denna anläggning och har dessutom en tydligt skålformad botten. Vi vet tack vare ¹⁴C-analysen att den är förhistorisk (vendel-vikingatid) och den kan ha haft en funktion med anknytning till eld och värme.

RECENTA STOLPHÅL

Den kraftledning som idag löper i sydvästlig-nordöstlig riktning har ersatt en äldre ledning, som var belägen drygt 10 meter längre söderut. Ledningens tidigare placering stämmer väl överens med några av de stenskodda stolphål som påträffades vid den tidigare utredningen och vid nu aktuell undersökning.

Två av stolphålen (A375 och A381) var cirka 0,8 meter i diameter och bedömdes vara kraftledningsstolpar efter den äldre sträckning, som bland annat kan ses på ekonomkartan från år 1956. Recent fynd i form av delar av porslinsisolatorer och metalltrådar hittades i dessa stolphål, vilket innebar en ytterligare indikation. De sex mindre, 0,3–0,6 meter i diameter stora stolphålen (A336, A343, A350, A356, A363, A369) tolkades vara stolphål efter stag till de två kraftledningsstolparna, som vid ett flertal tillfällen uppenbarligen har behövt ersättas.

Figur 8. Översikt över östra sidan. Foto från sydväst.

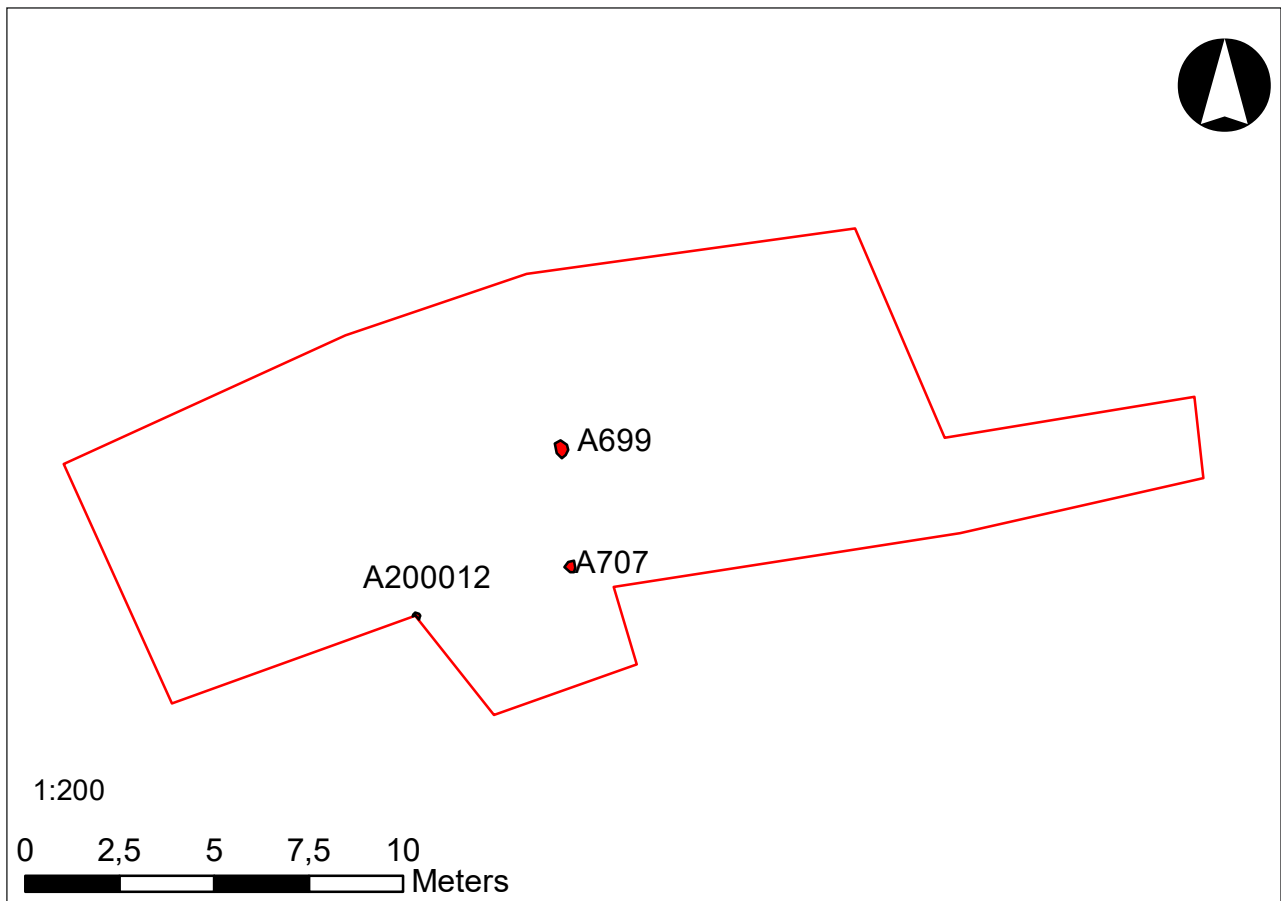
L2019:1181, öster om vägen

Platsen registrerades i Kulturmiljöregistret som boplats i samband med utredningen år 2018. Området ligger i odlad mark som sluttar mycket svagt åt öster. Underlaget bestod främst av grusig och stenig sand.

Endast två ensamliggande stenskodda stolphål hittades och trots att schaktet utvidgades kunde stolphålen inte sättas i samband med vare sig varandra eller andra anläggningar. Ett jordprov samlades in (A699) för att eventuellt kunna göra en ^{14}C -datering.

Figur 9. Sektion genom stolphålet A699. Foto från söder.

Figur 10. Plan över undersökt område på den östra sidan av vägen med de arkeologiska objekten. Skala 1:200.

I området iakttoogs flera möjliga stolphål som bedömdes som intressanta nog att mätas in (se kategorin "utgå" i bilaga 1). De utgjordes ofta av samlingar av större stenar, som skulle kunna vara skoningsstenar, men vid undersökningen var det bara de två ovan nämnda anläggningarna som kunde anses vara anläggningar. Kol insamlades från A699 (en mycket liten bit kol från barrträd). ¹⁴C-resultatet anger en ålder för stolphålet till perioden 720–950 e.Kr. (89 % sannolikhet att den infaller mellan 760–900 e.Kr.). Dateringen överensstämmer bra med dateringen av skärvstensgruppen från utredningen. Det fastställer en närvaro på platsen under yngre järnålder.

Tolkning

Att få en sammansatt bild av den boplats (övrig) som de relativt sparsamma spåren antyder har legat på platsen är inte lätt, om ens möjligt. Förundersökningsområdets ringa bredd tillsammans med en uppenbart gles förekomst av anläggningar gav ett begränsat underlag för bedömning.

Utifrån anläggningarnas karaktär kan man dock möjligen göra en bedömning att det rör sig om ett utmarksparti av en större bosättning, som får antas ha legat söderut, dels längs den låga åsryggen ned mot Backa, dels i mer centrala delar av Rinkaby. Med tanke på ortens höga ålder och namnets anknytning till tidig statsbildning får man förmoda att det redan under vendel- och vikingatid bör ha funnits en omfattande bebyggelse här. Att en sådan plats skulle ha avses belägna och möjligen ytmässigt omfattande områden med verksamheter knutna till hantverk och liknande sysslor, kanske särskilt brandfarliga aktiviteter, står inte att förvånas över.

Det lätt upphöjda läget kan ha varit lämpligt, också med tanke på närheten till den forna Hjälmaviken som låg nära vid denna tid. Möjligen kan platsen ha fungerat som utskeppningsplats.

På den östra sidan visade sig det arkeologiska utfallet vara mycket sparsamt. Möjligen kan det bero på bortplöjning att endast ett par stolphål bevarats, men det kan också vara så att det inte funnits någon bebyggelse här. Den datering som gjordes av ett av stolphålen antyder dock en förhistorisk aktivitet även öster om vägen.

Den sena dateringen av ugnsanläggningen A1 på västra sidan antyder vidare att det kan röra sig om ett område som under långa tider fungerat som en plats för särskilda aktiviteter. Även närheten till Hjälmaren går ju långt fram i tiden så det kan fortfarande ha rört sig om en utskeppningsplats.

Utvärdering av resultaten i förhållande till undersökningsplanen

Syftet med förundersökningen var att skapa underlag för Länsstyrelsens bedömning av om tillstånd att göra ingrepp i fornlämningen skulle kunna ges.

Förundersökningen skulle också klargöra fornlämningens karaktär, datering, utbredning och komplexitet samt tillvarata de eventuella fornfynd som hittades.

Vid undersökningen påträffades fornlämningar främst på den västra sidan. Där fanns ett mindre antal anläggningar som antydde att platsen använts för hantverksaktiviteter under vendel- och vikingatid. Ett par keramikbitar påträffades också. I övrigt fanns på den västra sidan en del sentida anläggningar som stolphål efter ledningsstolpar, täckdike och stenlyft. Den östra sidan innehöll endast två stolphål daterade till vendel- och vikingatid.

Enligt Arkeologgruppen AB kan området inom ledningsområdet anses vara färdigundersökt i arkeologiskt hänseende. Därmed torde inte en avslutande undersökning behövas.

Om fornlämningarna än må betraktas som obetydliga måste ändå resultaten anses uppfylla syftet, sådant det beskrivits i undersökningsplanen. Därför anser Arkeologgruppen AB att undersökningsplanens mål är uppfyllda.

Referenser

Tryckta källor

- Karlenby, L. 2007. Det skapade landet: en landskapsstudie över Äverstaåns dalgång. I Karlenby, L. (red): *Om makt och offer: röster om centralmaktens utveckling i tiden före historien*.
- Karlenby, L. 2014. *Utredningsgrävning för gång- och cykelväg mellan Glanshammar och Myrö*. Glanshammar och Rinkaby socknar, Örebro kommun och län, Närke. Arkeologisk utredning etapp 2. Arkeologgruppen AB rapport Ag2014:29. Örebro.
- Karlenby, L. 2016. *Arkeologi längs Glanshammarsvägen*. Förundersökning och kompletterande utredning inför bygget av gång- och cykelväg mellan Glanshammar och Myrö, Glanshammars och Rinkaby socknar, Örebro kommun, Närke. Arkeologgruppen AB rapport 2016:14. Örebro.
- Karlenby, L. 2018. *Arkeologisk utredning inför anläggandet av vatten- och avloppsledning mellan Rinkaby och Glanshammar*. Rinkaby och Glanshammars socknar, Örebro kommun, Närke. Arkeologgruppen AB rapport 2018:36. Örebro.
- Lindkvist, A. 2003. Husby i Glanshammar. Ett belysande exempel. I Karlenby, L. (red): *Mittens rike – Arkeologiska berättelser från Närke*. Riksantikvarieämbetet Arkeologiska undersökningar Skrifter No 50. Stockholm.
- Ramström, A. 2014. *Inventering för gång- och cykelväg mellan Glanshammar och Myrö*. Glanshammars och Rinkaby socknar. Arkeologgruppen AB rapport 2014:10. Örebro.
- Vinoy, T. 2019. *Utredningsgrävning vid Rinkaby förskola*. Rinkaby 2:30, Rinkaby socken, Örebro kommun, Närke. Arkeologgruppen AB rapport 2019:30. Örebro.
- Wahlberg, M (red). 2003. *SOL – Svenskt ortnamnslexikon*. Språk- och folkminnesinstitutet SOFI. Uppsala.

Kartor

LANTMÄTERIMYNDIGHETERNAS ARKIV

Ekonomiska kartan 1956, Rikets allmänna kartverk, akt J113-10f5e

Bilagor

Bilaga 1. Anläggningstabell

Anl nr	Typ	Beskrivning	Mått	Djup
202	Utgår	Ej anläggning.		
206	Stolphål	Botten av stolphål. Kulturpåverkad sandig fyllning med rak kant i öst. Botten var plan med en sluttning mot väst.	0,34 m i diam	0,02 – 0,06 m
212	Utgår	Ej anläggning.		
217	Utgår	Ej anläggning.		
235	Utgår	Ej anläggning.		
241	Utgår	Ej anläggning.		
248	Utgår	Ej anläggning.		
256	Täckdike	Handgrävt täckdike med en möjlig sten- eller grusfyllning i botten.	0,4-0,8 m	0,4 m
268	Stolphål	Gråbrun sand. Sidorna och var raka med plan botten.	0,22 m i diam	0,08 m
274	Stenansamling	En 1,40 x 1,0 meter stor yta, som smalnar av åt nordväst, fylld med skärvig sten. Skärvorna kommer av att en, troligen större, sten "sprängts" bort. Skärvorna vilar direkt på steril sand.	1,40x1,0 m	
291	Utgår	Ej anläggning.		
336	Stolphål	Ovalformat med fyllning av brunfärgad sand. Skoningsstenarna var 0,07 till 0,20 m stora. Ej undersökt, tolkat som stag för kraftledning, se A375 och A381.	0,3x0,6 m	
343	Stolphål	Ovalformat med fyllning av brundfärgad sand. Skoningsstenarna var 0,07 till 0,20 m stora. Ej undersökt, tolkat som stag för kraftledning, se A375 och A381.	0,4x0,6 m	
350	Stolphål	Runt med fyllning av brundfärgad sand. Skoningsstenarna var 0,07 till 0,20 m stora. Ej undersökt, tolkat som stag för kraftledning, se A375 och A381.	0,3 m i diam	
356	Stolphål	Runt med fyllning av brundfärgad sand. Skoningsstenarna var 0,07 till 0,20 m stora. Ej undersökt, tolkat som stag för kraftledning, se A375 och A381.	0,3 m i diam	
363	Stolphål	Runt med fyllning av brundfärgad sand. Skoningsstenarna var 0,07 till 0,20 m stora. Ej undersökt, tolkat som stag för kraftledning, se A375 och A381.	0,6 m i diam	
369	Stolphål	Runt med fyllning av brundfärgad sand. Skoningsstenarna var 0,07 till 0,20 meter stora. Ej undersökt, tolkat som stag för kraftledning, se A375 och A381.	0,6 m i diam	

Anl nr	Typ	Beskrivning	Mått	Djup
375	Stolphål	Stenskodda stolphål med något oklar utbredning men som minst 0,80 meter i diameter. Skoningsstenarna var 0,10 till 0,30 meter stora i ytan. Fyllning bestod av matjord och recenta fynd av porslinsisolatorer, koppartråd och järnbult med mutter påträffades. Stolphålen tolkas vara hål efter kraftledningsstolpar som föregått den nuvarande ledningen, ej undersökt. Stagstolparna kan ha lyfts flera gånger, se A336-A369.	0,8 m i diam	
381	Stolphål	Stenskodda stolphål med något oklar utbredning men som minst 0,80 meter i diameter. Skoningsstenarna var 0,10 till 0,30 meter stora i ytan. Fyllning bestod av matjord och recenta fynd av porslinsisolatorer, koppartråd och järnbult med mutter påträffades. Stolphålen tolkas vara hål efter kraftledningsstolpar som föregått den nuvarande ledningen, ej undersökt. Stagstolparna kan ha lyfts flera gånger, se A336-A369.	0,8 m i diam	
386	Stolphål	Skålformat med gråaktig sandig fyllning.	0,22 m i diam	0,07 m
392	Mörkfärgad kulturpåverkad jord.	Initial inmätning av A1, se A569, A598, A624, A635 och A662.		
442	Skärvstensgrop	Oregelbundet oval nedgrävning med skärvig sten. I öst-västlig riktning var anläggningen 2,65 meter lång och i nord-sydlig 1,0 till 1,18 meter bred. I norra delen var gropen 0,12 meter djup och i den södra delen var djupet 0,22 meter. Dess fullständiga utbredning åt söder fastställdes dock ej då denna del befann sig utanför undersökningsytan. Stenarnas storlek var från 0,20x0,15x0,10 meter ned till grus/småsten, varav några var skörbrända. Fyllningen, som var relativt hårt packad, bestod av gråbrun sandig silt med vissa inslag av lera. Vissa stenar hade inslag av guldglimmer, vilket indikerar att de påverkats av temperaturer som överstiger 500 grader. I botten var fyllningen till viss del blandad med den grå-orange underliggande sterilen. I norr var nedgrävnings- och bottenkanten kantiga med rak sida. I öst var sidan mer sluttande med rundad bottenkant. I den norra delen (0,42 meter från norra kanten) var botten plan och centralt något mer skålformad. I matjorden precis ovan hittades en keramikskärva (F457). Tidigare delundersökt och daterad till övergången mellan vendel- och vikingatid.	1,0x2,65 m m	0,12-0,22 m
495	Täckdike	Modernt maskingrävt täckdike som ej undersöktes.		

Anl nr	Typ	Beskrivning	Mått	Djup
499	Stolphål	Fyllningen bestod av brungrå sand med vissa inslag av grus och småsten. I öst var sidan vertikal med en skarp bottenkant vilket skapat en liten trappstegsavsatts. Skålformad centralt med rundade och aningen mer sluttande sida mot väst och syd. På grund av en yttlig utsmetning är inmätningen förskjuten ca 0,10 meter åt öst. Ingår i A1.	0,26 m i diam	0,10-0,14 m
505	Stolphål	Stenskott stolphål med fyllning av brungrå sand med grus och småsten och vissa inslag av järnutfällningar. Skoningsstenarnas storlek var 0,13x0,10x0,06 meter stora ned till småsten. Sluttande kant i öst och mer vertikal i väst med spetsig botten. Ingår i A1.	0,50 m i diam	0,21 m
511	Utgår	Ej anläggning.		
517	Stolphål	Skålformat med rundad botten och mer vertikal sluttning i öst och något flackare i väst. Fyllning bestod av gråbrun sand med en mindre mängd småsten. Ingår i A1.	0,47 m i diam	0,18 m
525	Utgår	Ej anläggning.		
532	Stolphål	I par med 538. Ej synlig i eller ovan golvlager A598 och framträdde då detta avlägsnats. Skålformade med gråbrun sand. Liknar A685 i form, storlek och djup. Botten på senare störhål och ska således inte förstås i samma kontext som resterande anläggningar i A1.	0,13 m i diam	0,02 m
538	Stolphål	I par med 532. Ej synlig i eller ovan golvlager A598 och framträdde då detta avlägsnats. Skålformade med gråbrun sand. Liknar A685 i form, storlek och djup. Botten på senare störhål och ska således inte förstås i samma kontext som resterande anläggningar i A1.	0,14 m i diam	0,02 m
543	Utgår	Ej anläggning.		
549	Utgår	Ej anläggning.		
555	Utgår	Ej anläggning.		
562	Stolphål	Skålformat med sluttande sidor med rundade bottenkanter och rundat bottenplan. Gråbrun sand med inslag av småsten och grus. En flat sten (0,10x0,10x0,03 meter) fanns i botten. Ingår i A1.	0,22 m i diam	0,06 m
569	Lager	Yttersta delen av golvlager i A1. Ytters tunt, knappt en centimeters djupt, skikt med nedtrampad kulturpåverkad jord. Otydlig utbredning och möjligen är lagret en yttligare fortsättning på A598 då ingen tydlig gräns mellan de två framträdde i profilen. Lagret omgärdade A1 i västra, norra och östra delen. Ingår i A1.		<0,02 m

Anl nr	Typ	Beskrivning	Mått	Djup
598	Golvlager	Kulturråverkad jord omkring hård A624. Sluttande lager i vilket hårdens var nedgrävd aningen djupare. I kanterna var lagret endast någon centimeter djupt. I norra delen fanns en bi-hård (A635). Spridda kolinslag och vissa järnutfällningar. I söder fanns ett utskott som senare mättes in separat (A662). Ingår i A1.	3x1,8 m	0,15 m
624	Hård	Skålformad med sluttande sidor, rundade bottenkanter och plan botten. Sotig, gråbrun sand och grus med stora mängder hårt bränd sten. Stenarna förefaller vara (medvetet?) krossade, alternativt slagna, då en större mängd mindre skärivor påträffades, varav några exempel tillvaratogs i F645). Vissa stenar hade inslag av guldfärgad glimmer. I botten och längs kanterna i norr, öst och syd fanns flata, skärviga stenar som utgjort ett bottenskikt och kantlager. Direkt på dessa fanns vissa koncentrationer av kol. Genom hela fyllningen fanns kolinslag. Två fynd av keramikskärivor återfanns (F458 och F646). Kolprov för datering (PK644) samlades in. Omgärdades av A598 och i södra delen fanns en luftkanal (A662). Ingår i A1.	1,2 m i diam	0,22 m
635	Hård	Skålformad med samma typ av fyllning som A624, dock utan de flata botten- och kantstenarna. Innan den identifierades som anläggning hade de övre skikten rensats bort, således var dess egentliga djup cirka 0,15 meter. Krossade, och möjligen slagen, kvarts samlades in (F643). En liten kolbit hittades och togs till vara för 14C-datering (PK642). Ingår i A1.	0,5 m i diam	0,1 m
662	Luftkanal	I direkt anslutning med södra delen av A624. Totalt cirka 0,60 meter lång. Sporadiska kolinslag fanns i fyllningen som bestod av gråbrun sand och småsten. Där luftkanalen gick in i hårdens var den 0,22 meter bred och 0,10 meter djup. I profilen mot A624 var den skålformad. Kanalen löper 0,20 meter rakt söderut från hårdens för att sedan svänga av åt sydöst. I den sydöstra delen och vid böjen var kanalen endast 0,01-0,03 meter djup. Där kanalen började böja av mot hårdens sluttar den brant ned. En mindre keramikdel hittades (F674). Ingår i A1.	0,60x0,22 m	0,01-0,10 m
685	Stolphål	Mindre skålformat stolphål med gråbrun sandfyllning. Identifierades då lager A598 avlägsnades. Liknar A632 och 638 i form, storlek och djup. Botten på senare störhål och ska således inte förstås i samma kontext som resterande anläggningar i A1.	0,14 m i diam	0,03 m
690	Stolphål	Ovalt skålformat stolphål som framträdde då golvlager A598 avlägsnades. Ytligt var färgningen rektangulär och mättes in därefter. Fyllningen bestod av gråbrun sand med vissa järnutfällningar och små spår av kol. Ingår i A1.	0,25x0,33 m	0,09 m

Anl nr	Typ	Beskrivning	Mått	Djup
699	Stolphål	Stenskott stolphål med raka sidor och rundade bottenkanter. Fyllningen var gråbrun grusig sand med inslag av småsten. Skoningsstenarna låg i kanten i hela den undersökta delen. Den ytligt synliga stenen var 0,18x0,16x0,11 meter stor. I botten, i den underliggande sterilen, fanns en större sten.	0,50 m i diam	0,18 m
707	Utgår	Ej anläggning.		
A200012	Stolphål	Stenskott stolphål med raka sidor med gråbrun grusig sand med inslag av småsten. Skålformat med rundade bottenkanter och flat botten. Största skoningstenen var 0,15x0,14 och låg i profilkanten och lämnades i sitt läge.	0,19 m i diam	0,09 m

Bilaga 2. Fyndtabell

Fnr	Anl.	Material	Typ	Antal	Mått/mm	Beskrivning
200	Schaktfynd S409	Keramik	Kärl	1	39x34x4	Rödgoods med finkornig magring och eldpåverkatt, sotigt ytsikt. Spjälkat bukfragment.
201	Schaktfynd S409	Järn	Ev. slagg	1	23x14x11	
297	Schaktfynd S409	Keramik	Ev. tegel	1	23x15x8	Relativt lite och finkornig magring.
457	Schaktfynd S409, ovan A442	Br lera	Lerklining	1	25x16x11	Förmodligen sekundärt bränd, då den är mycket röd och hård. Enstaka, aningen större magringskorn.
458	A392 i skikt mellan mat- och kulturjord	Keramik	Kärl	1	36x28x9	Yngre rödgoods. Finkornig magring och spår av glasyr och vitlersdekor på den konkava ytan. 16–1700-tal.
643	A635	Bergart, kvarts	Krossad, ev. slagen	13		Mindre och större kvartsflisor. Vissa med möjliga slagytor. Endast några samlades in.
645	A624	Bergart, kvarts	Krossad, ev. slagen	10		Mindre och större kvartsflisor. Vissa med möjliga slagytor. Endast några samlades in
646	A624	Bränd lera	Ev. lerklining	1	18x11x6	Matt orangefärg.
674	A662	Keramik	Ev. tegel	1	10x10x8	Ljus orangefärg.

Bilaga 3. ^{14}C -datering och vedartsanalys

International Chemical Analysis Inc.
10585 NW 53rd ST.
Sunrise, FL 33351

Sample Report

Submitter Name: Leif Karlenby
Company Name: Arkeologgruppen
Address: Radiatorvägen 11, SE 702 27 Orebro Sweden
Date Received: July 30, 2019
Date Reported: August 20, 2019

ICA ID	Submitter ID	Material Type	Pretreatment	Conventional Age	Calibrated Age
19C/0728	Rinkaby A624	Charcoal	AAA	150 +/- 30 BP	Cal 1660 - 1890 AD (77.7%) Cal 1900 - AD (17.7%)
19C/0729	Rinkaby A699	Charcoal	AAA	1190 +/- 30 BP	Cal 720 - 740 AD (2.9%) Cal 760 - 900 AD (89.0%) Cal 920 - 950 AD (3.5%)

\

Ulf Strucke, Antraco HB

PROJEKTID 2180

Närke, Örebro kommun, Rinkaby socknen Rinkaby 3:10, L2019:1180,
Boplatslämning övrig

A699

Mycket litet prov. Cellstrukturen delvis upplöst och något rötad före förbränning.

Vikt (g)	Analyserad vikt (g)	Fragment	Analyserat antal	Barrträd
>0,1	>0,1	3	3	3

Härd, A627, PK644

Rakvuxen stam av gran. Ett yngre parti uttaget för datering.

Vikt (g)	Analyserad vikt (g)	Fragment	Analyserat antal	Gran
2,3	2,3	18	81	18

Arkeologgruppen AB

RAPPORT 2019:42

